

دانش پزشکی اسلامی در مغرب زمین

نقش گران بهای دانشمندان عصر اسلامی در

شکوفایی علوم پزشکی در غرب

نویسندگان:

دکتر جلال پوراحمد

(استاد دانشکده داروسازی دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی)

و جمعی از دانشجویان داروسازی دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی:

(به ترتیب حروف الفبا)

مریم آیت اللهی (ورودی ۱۳۸۸)

نعیمه زارع پیشه (ورودی ۱۳۸۸)

زینب سعدآبادی (ورودی ۱۳۸۸)

سید محمد اسماعیل محبوبی (ورودی ۱۳۸۴)

مونا نیلی (ورودی ۱۳۸۴)

با همکاری: داریوش خالدیان (ورودی ۱۳۸۴)

عنوان و نام پدیدآور: دانش پزشکی اسلامی در مغرب زمین: به کوشش جلال پوراحمد... او
دبیران: ا.

مشخصات نشر: تهران: انتشارات طهورا، ۱۳۹۴.

مشخصات ظاهری: ۱۵۹ ص.

شابک: ۹۸۷-۶۰۰-۷۷۳۳-۱۰۳

وضعیت فهرست نویسی: فبا

یادداشت: به کوشش جلال پوراحمد، مریم آستانه‌ای، نعمه زرع‌پیشه، زینب

سعدآبادی، سیدمحمداسماعیل محبوبی.

موضوع: پزشکی اسلامی -- تاریخ

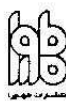
موضوع: پزشکی اسلامی -- تاثیر

شناسه افزوده: پوراحمد، جلال، ۱۳۴۶ - کیرداورنده

رده بندی کنگره: R۱۴۳/۵۳۶ ۱۳۹۴

رده بندی دبی: ۶۱۰/۹۱۷۶۷۱

شماره کتابتاری ملی: ۳۹۵۶۴۴۸

دانش پزشکی اسلامی در مغرب زمین

(نقش گران بهای دانشمندان عصر اسلامی در شکوفایی علوم پزشکی در غرب)

نویسندگان: دکتر جلال پوراحمد... [و دیگران]

چاپ اول: ۱۳۹۴

تیراژ: ۵۰۰ نسخه

شابک: ۹۸۷-۶۰۰-۷۷۳۳-۱۰۳

همه حقوق محفوظ است.

نشانی: تهران... ستارخان، پل بهودی و شادمان، پل ستارخان، بلاک A، حقه اول، واحد ۲

تلفن: ۶۶۵۲۶۱۷۰

قیمت: ۱۰۰۰۰ تومان

فهرست

۱	پیش گفتار
۴	فصل اول (از دوران باستان تا سال ۷۵۰ میلادی)
۹	فصل دوم (عصر ترجمه؛ سال ۷۵۰-۹۰۰ ب.م.)
۲۰	فصل سوم (عصر علایی؛ سال ۹۰۰-۱۱۰۰ ب.م.)
۳۲	فصل چهارم (عصر افول؛ از حوالی سال ۱۱۰۰ میلادی)
۵۲	فصل پنجم (میراث کران بها)
۷۱	فصل ششم (فهرست اعلام)
۱۴۹	منابع

پیش‌گفتار

دانش پزشکی به واسطه شرافت موضوع - یعنی انسان - علم شریفی است که قدما آن را «اشراف العلوم» می‌دانستند همه مورخان و خاورشناسان بدون استثنا معترفند که تمدن کنونی جهان بر شالوده تمدن و فرهنگ عظیم اسلامی پایه و بنیان نهاده شده است و هیچ تمدنی نتوانسته است مانند تمدن اسلامی در مدتی کم‌تر از یک قرن - تمدن و فرهنگ مت‌هایی مانند یونان، روم، مصر، ایران، کلد، آسور و... جیره و غائب گردد.

در دوران اسلامی، رشته‌های علمی به‌شرف‌های فراوانی داشتند که از آن جمله علم طب و داروسازی است.

دوره صفویه یکی از درخشان‌ترین دوره‌های تاریخی ایران است. در آن زمان علم راه ترقی و به‌شرف‌ت را در اروپا می‌یامود و طالبان علم در مدارس و به‌خصوص در حوزه‌های درس خصوصی، نزد اساتید به تحصیل علم مشغول بودند. در دوران صفویه تحصیل علم طب و فروع آن جزء تحصیلات عالی و ثانویه بود و داوطلبان آن را پس از اتمام تحصیل فقه، انبیات و فلسفه می‌آموختند. داروسازی و گیاه‌شناسی از فروع علم طب بود که به آن صیدله یا عطار گفته می‌شد و داروخانه را عطاری می‌نامیدند.

در این دوره داروشناسان متخصصی پیدا شدند و به همین جهت سیریل ال‌گورد^۱ آن را «دوره زرین داروشناسی در اسلام» نامیده است؛ اما در مجموع، دوران صفویه به دلیل تغییرات گسترده در سیره سلاطینش در طول حکومت سیصدساله خود،

^۱ نویسنده کتاب تاریخ پزشکی ایران

نتوانست خدمات شایسته‌ای به اشاعه علوم غیر حوزوی (از جمله طب و داروسازی) داشته باشد.

گشایش گنجینه‌های علوم اسلامی به روی غرب، پس از شکست امپراتوری عثمانی در سال ۱۹۱۸ و اشغال سرزمین‌های وسیعی از مسلمانان توسط دولت فاتح اروپایی، آغاز شده است. تنها در شهر قسطنطنیه (استانبول) بیش از هشتاد کتابخانه‌ی وابسته به مساجد وجود داشت که دارای ده‌ها هزار نسخ دست‌نویس نفیس و منحصر به فرد بودند.

مجموعه‌های ارزشمند دیگری نیز در قاهره، دمشق، موصل، بغداد، ایران و هندوستان وجود داشت که تا آن زمان تنها تعداد کمی از این نسخه‌ها صورت‌برداری شده و اکثر آن‌ها چندان توصیف و یا ویرایش نشده بودند. حتی فهرست کتابخانه اسکوریال^۲ اسپانیا نیز که شامل بخش بزرگی از گنجینه‌های اندیشه‌ی اسلام در اروپا است، هنوز کامل نشده بود.

سر توماس آرنولد^۳ در کتاب ارزشمند خود Legacy of Islam اظهار نموده است: «با نگاهی به گذشته، ما می‌توانیم بگوئیم که طب و دانش اسلامی انعکاسی از نور خورشید یونانی بود. هنگامی که این خورشید در جهان غرب از دیدگاه پنهان شد، طب و دانش جهان اسلام همچون ماده، تاریک‌ترین شب‌های قرون وسطی اروپا را با تابش خود روشن کرد. تعدادی ستاره درخشان، نور خود را تاباندند و آن ماده و ستارگان در پایان شب و با آمدن روزی جدید - طلوع رنسانس - غروب کردند و از دیده پنهان شدند. بنابراین دانشمندان اسلامی سهم خود را در جهل‌دمی و

Escorial *
Sir Thomas Arnold *

معرفی و مقدمه‌چینی این حرکت بزرگ (رسانس) ایفا نمودند، لذا منطقی است که ادعا کنیم آن‌ها هنوز با ما هستند.»

در طول چهار دهه تلاش، دانشمندان و شرق‌شناسان غربی موفق شدند حجمی قابل ملاحظه از اسناد و مدارک و مطالب را بازبینی نمایند که این مهم درک پیشین غرب را نسبت به اسلام و مسلمانان دگرگون نمود و پرتو نوینی بر تاریخ باستانی اندیشه و فکر علمی در جهان افکند؛ بنابراین اکنون می‌توان یک ارزیابی کلی از دستاوردهای پزشکی و علمی دانشمندان اسلامی ارائه کرد اما چنین ارزیابی بالطبع یک ارزیابی پیش‌پهانی خواهد بود.

کتابی که اکنون از نظر می‌گذرانید، حاصل گردآوری، تحقیق و ترجمه در طول سال‌های ۱۳۹۱ تا ۱۳۹۴ می‌باشد.